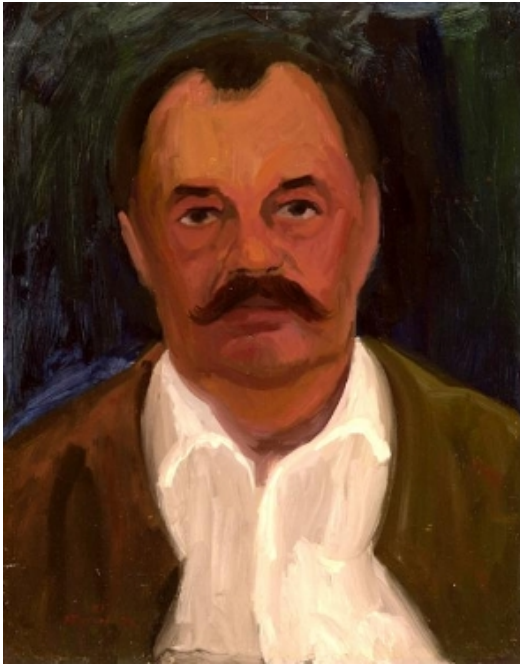

Varga Domokos György □

A „príma” meseíró – körutazás Lázár Ervinnel (I. rész)

Beszélgetés az írásról, a sikerről, a világról, a kilátásokról és a politikáról

Ismerősként mentem oda, ezért is a tegeződés. Megpróbáltam önözösre igazítani a szöveget – a rend, az olvasó kedvéért –, de nem ment, nem megy. Lázár Ervin surgárzó természetessége, bája, humora – ami méltán népszerű írásait is megtölti – nem engedi, hogy bármit is merevítsek beszélgetésünk – körutazásunk – hangulatán. Pedig helyenként igencsak komorra sikeredett a mondanó. Be-betoppant az öregség. Szerencsére még a derű kíséretében... Lázár Ervin 1936. május 5-én született. Ki hinné? Mindjárt hetven éves.

Az írásról

- Miért írsz mesét? Vagy: miért pont mesét írsz?
- Ez az a kérdés, amire nem tudok válaszolni már kezdettől fogva. Mert amikor elkezdtem írni,

egyszerre kezdtem el művelni az ún. felnőtt irodalmat meg a mesét. Mivel olyan gyakran megkérdezték tőlem, miért írok mesét, el kellett rajta gondolkodnom, de igazából nem tudtam megfejtetni. Ehhez olyan dolgokat kellene tudnom, amiket nem adatott meg tudnom. Végül arra jutottam, hogy alsórácegresi gyerekkoromban nagyon sok mesét hallottam, volt honnan ihletet szerezni, és nyilvánvalóan az én lelkemben is van valami gyermeki, ami vonzódik a meséhez. Nem csak írok mesét, hanem olvasok is, a mai napig, nagy örömmel.

- Akkor igazítsunk a kérdésemre: Miért vonz annyira a mesevilág, vagy mi vonz annyira benne?

- Ez szintén megfejtethetetlen számomra. Ugye, ott vagyunk mi, az alsórácegresi testvérek, az egyik gyerek én vagyok, aki reggeltől estig olvas, a másik gyerek meg természettudományokkal foglalkozik, sportol, és az irodalom különösebben nem érdekli. Ezt fejtse meg valaki, hogy ugyanattól az apától, ugyanattól az anyától, ugyanazon körülmények között két gyerek, s az egyik szöges ellentéte a másiknak! Természetesen ez nem jelenti azt, hogy bármilyen ellentét volna is köztünk, mert nagyon szeretjük egymást. Egy idő után megállapítottam, hogy nyilván azért olvastam én annyit, mert kevésbé vagyok életrevaló, mint a testvérem... Kezdetből fogva érdekelt az irodalom, minden könyvet elolvastam, lett légyen ponyva vagy Arany János. S gyerekkoromtól próbálkoztam az írással – verssel, prózával egyaránt. Húszéves korom tájékán aztán ez komolyra fordult. De nem volt olyan felismerhető, kirívó pont az életemben, amikor eldőlt, hogy én irodalommal fogok foglalkozni. Mint ahogy arra sem tudok válaszolni, hogy mikortól tudok úszni. Mert a Sió mellett van ez az Alsórácegres-puszt, pici korunktól fogva jártunk oda fürödni, és egyszer csak azt vette észre az ember, hogy tud úszni. De hogy mikortól, azt nem tudjuk.

- Motoszkál benned olyan érzés, hogy neked az írás feladatod, kortársaid boldogítására, szórakoztatására?

- Ezen sincs olyan sok gondolkodnivaló, mert magától jött. Természetes állapotom volt, hogy írok. Nehezményeztem is számtalanszor, hogy miért kell nekem írni, amikor annyi szép foglalkozás van a világon?! De hát valahogy itt ragadtam. S nyilvánvaló, hogy ha van valami ilyesmi, mint gondviselés, felső irányítás, amiben lehet hinni vagy lehet kételkedni, akkor arra gondol az ember, hogy erre az útra lettél terelve, ámen.

- Amikor ihletet állapotba merülsz – vagy éppen emelkedsz –, szoktad-e érezni a gondviselés, a gondviselő jelenlétét?

- Természetesen van olyan pillanat, amikor az ember úgy érzi, valaki áll a háta mögött és segíti. Mondjuk, nem ingyen. Nekem – vagy nálam – magától nem jön. Lehet, hogy van olyan ember, akit megszáll az ihlet, s a mű, mint valami csoda, kirepül belőle. Én nem így vagyok vele, mindig sokat kínlódom. De azt biztosan érzem, hogy vannak olyan pillanatok, amikor sokkal könnyebben megy az írás – előtte azonban ezért sokat kell dolgoznod, ide el kell jutnod. Több olyan eset volt tehát, amikor valamit leírtam, valamit befejeztem, s úgy éreztem, soha az életben ehhez hasonlót nem fogok tudni írni. S nem is értettem, hogyan tudott megszületni bennem, hogyan tudott kijönni belőlem. Amikor A bolond kútásót befejeztem, akkor éreztem például úgy, hogy ez egy sikerültebb dolgozatom, sőt azt is, hogy többé egyáltalán nem fogok tudni írni. Ez viszont teljes mértékben rávilágít az én amatőr lelkemre. Mert a profi egyáltalán

nem így van vele. Ne érts félre, ez nem minősítés, a profi természetesen zseniális dolgokat alkot. Ez nem az ő lekicsinylése, meg az amatőrnek sem lekicsinylése. Csupán annyi, hogy az egyik csak azt tudja megírni, ami nagyon belülről fakad, a másik meg azt, amit megrendelnek tőle, de ebből is születhet nagyon zseniális mű. Az én bizonytalanságaim, az én küszködésem tehát innen, az amatőrizmusomból fakad. Ámde az eredmény szempontjából ez nem jelent semmit. Ugye mert, végül is, az írást magát nézzük, s kit érdekel, hogy az ürge szenvedett, miközben írta, vagy épp boldog volt.

- Teremtés-e az írás? Mint a világ teremtése?

- Annyira azért nem. De annyira igen, mint amikor valaki felépít egy házat. Nem teremtvő, inkább alkotó. Létrehozok valamit. S az ember érzi, hogy valami kikerült a keze közül, vagy a szívéből, vagy a fejéből... és ez természetesen nagyon jó érzés.

- Tud szorítani a hiánya? Ha egy ideig nem írsz, nem alkotsz...?

- Az akkor tönkre teszi az ember életét, ha egy ideig nem tud dolgozni. Mert hiába mondják, hogy a munka öl, butít és nyomorba dönt... Már maga a munka szó is, amely a szlávból lett átvéve, azt jelenti, hogy kín. Ez nem igaz, mert a munka ad értelmet az ember életének, természetes nem minden munka, hanem az, amelyet a saját örömére, szívből végez.

A sikerről

- Mikor ment neked jobban az írás: a Kossuth-díjad előtt vagy után? Számít-e a siker?

- Ezek a díjak semmit nem változtatnak az írástudásodon. Természetesen mindenkinek kellene sikerélmények. Már az olyan is számít, hogy a szomszéd asszony megdicsér, hogy "Olvastam az újságban, amit írt, és milyen szép volt!". Az ilyen díj, mint a Kossuth-díj, meg különösen számít, főleg akkor, ha az ember elég bizonytalan a saját munkáját illetően. Az irodalom meg erre nagyon alkalmas, hogy az író sose tudja: "Mit is csináltam én?" Persze tudom, hogy van olyan, aki azt mondja, én vagyok a világ legnagyobb embere, marhára irigylem őket, de én nem így vagyok, nekem mindig vannak kételyeim a saját munkásságom iránt, hol erősebben, hol kevésbé. Ezért szoktam azt mondani, hogy ha újra születnék, asztalos lennék. Mert ha elkészítenék egy asztalt, rögtön lehetne látni, hogy egy rendes, masszív darab, nem billeg, áll a lábán, ez még ötven év múlva is asztal lesz, vagy pedig azt, hogy vacak. Az írásműről nem tudhatod. Támadhatnak érzéseid, hogy ez ilyen jó, vagy olyan jó, ám még azoknál az írásaidnál is, amelyekről azt gondoltad, ilyen jót többé nem tudsz írni, előfordul, hogy később elkezdesz kételkedni, "Ez volna neked olyan jó?". Éppen ezért nemigen szoktam elolvasni, amit régebben írtam, mert attól tartok, hogy szörnyű kisebbségi érzés fog el: "Ezt tudtad te csinálni?!". Színházban meg végképp nem nézem meg, mert ott ráadásul még a nézőktől is függ, melyik darabomnak milyen sikere lesz. Ha a közönség éppen jól fogadja, a darab elkezd szárnyalni. Ha meg néma közöny, az egész darab így kezd lefelé zuhanni. Ha

tehát a szerző kifog egy ilyen előadást, az tragikus, azt nem jó végigélni. Ezért döntöttem úgy, hogy inkább nem nézem meg a kis színdarabjaimat.

- És ilyenkor mi a siker – vagy épp a sikertelenség titka?

- Nem tudom. Ugyanott játszották, ugyanazok, és egészen más eredménnyel. Az első darabom A hétfejű tündér volt, a Tháliában játszották. Megnéztem, s hát röpködtem a boldogságtól, mert olyan előadás volt. Valamelyik rokonom mondta, hogy meg akarja nézni. Mondtam, hogy gyere, menjünk, én is elmegyek veled. És amikor vártam, hogy na, itt most nagy röhögés lesz, mint az előző előadáson, néma csönd volt helyette. Ez a közönség nem röhögött. Egyre húzódtam össze, egyre kisebb lettem. És ezt a színpadon is érzik, hogy nincs kontaktus a közönséggel, és egyre rosszabbul játszanak...

- Könyveid sikere min múlik, min múlhat?

- Először is vannak a divathullámok. Én már elég öreg vagyok ahhoz, hogy megérhettem: egyszer divatba jöttem, meg egyszer kimentem a divatból. Ahogy a Temesi Ferkó fia mondta: "Ervin, te kimentél a divatból". S akkor az telitalálat volt, mert valóban így történt. A '70-es években, amikor megjelent A hétfejű tündér meg A Négyszögletű Kerek Erdő, ezeket nagyon kedvelte egy tekintélyes nagyságú embercsoport életkortól függetlenül. Aztán ez az időszak egyszer csak eltűnt, lehanyatlott. A Móra Kiadótól gyakran kapom a szemrehányást, hogy cserben hagytam őket, eleinte ugyanis náluk jelentek meg a könyveim. Hiába magyarázom nekik, hogy nem hagytam cserben őket, hanem az történt, hogy egyszer tárgyaltam az egyik vezetőjükkel, s az illető azt mondta, "az ön könyveit nem lehet eladni, ezért ezt a könyvét sem tudjuk kiadni". S én ezt tudomásul vettem, s úgy gondoltam, hogy ez így is van. Utána találkoztam a mostani kiadóm, az Osiris – akkor még Századvégnek hívták – embereivel, s kérdezték tőlem, nincs-e valami új könyvem. S mert éppen volt, azt mondták, hogy ők azt kiadják, s kiadják az összes régi művemet, és kiadják az összes új művemet, szerződjek hozzájuk. Egy darabig nyilván rám fizettek, de egy idő után már nyilván nem.

- Mert megint sikeres lettél. De vajon mitől? A kiadótól?

- Nem tudom. De az biztos, hogy ha az ember könyveit nem adják ki és nem terjesztik, elenyészik a dolog. Kell, hogy a közönség hozzáférjen a könyveidhez.

- A számítógépes világhálón a munkásságod jelentős része hozzáférhető, elolvasható. De még az is kiderül innen, hogy egy-egy könyved megjelenését legalább fél tucatnyi ismertetés követi a magyar sajtóban. Vagyis mintha általában szeretnének téged. Nem ez számít?

- Nem. Nem ezen múlik, hogy valaki divatba jön, vagy kimegy belőle. Ez teljesen természetes. Ha végiggondolnád az igazi nagy klasszikusokat, Arany Jánost, József Attilát, másokat, ők is hol divatban voltak, hol nem.

- Te is élő klasszikusnak számítasz már...

- Na!

- A Mese.lap.hu internetes oldalon az egyetlen mai magyar író vagy, aki külön kategóriaként, kiemelve szerepelsz. Ez is azt mutatja, hogy általában szeretnek, nincsenek ellenségeid...

- Nem tudom, hogy vannak-e.

- Ezt azért szokta tudni az ember. Tapasztalja...

- Én nem bántottam senkit se, s azt se látom, hogy engem meg akarna fújni valaki – mi a fenéért tenné?! Nézd, én pontosan tudom a könyveim példányszáma alapján, hogy mennyire vagyok divatban. Nem nagyon. Nehogy azt képzeld! Beszéltem én már valóban felkapott íróval, aki ámulva néz rám, amikor elmondom, hány példányban jelennek meg a könyveim. “Ilyen kevésben?” Ilyen kevésben, természetesen. Pár ezer talán elfogy, de tízezrekről szó sincs. Az viszont sokat számít, hogy némelyik könyvem már negyven éve él. Ez azért már szép, nem? S ezalatt azért már el-elfogy egy tisztességesebb mennyiség.

- Ennyi siker elég a tisztos megélhetéshez?

- Most már? Természetesen. Amikor szabadúszó lettem, halálpontosan kiderült, hogy egy éves forgásokban élt az ember. Ha egy évet nem dolgozott, a következő évben járta az éhkoppot. Most már viszont negyven év múltán is bejöhet, amit akkor csináltál, az újrakiadások révén. Mint mondtam neked, ez nem olyan sok. Van olyan könyvem, amelyik a másfél százat éri el egy évben, van, amelyik az ezret, van, amelyik valamennyivel többet is. Nem kell félnem az éhenhalástól. Meg hát nyugdíjas is vagyok.

- Mindenesetre, ha egy magadfajta menő író is csak tisztességesen, de nem gazdagon élhet meg a könyveiből, igen sanyarú lehet ma a magyar írók sorsa.

- Ez biztos, hogy így van. Ma kezdő írónak lenni őrült nehéz lehet. Ahogy beszámolnak a gyerekek arról, hogy a könyvükért mennyi pénzt kaptak, nevezetesen semennyit... De nem csak a kezdő írónak nehéz, hanem olyanoknak is, aki mögött már jelentős életmű áll. Az ő könyvüket sem adják ki, vagy ha kiadják, az érte kapott pénzből nem lehet normálisan megélni. Nekem őrült szerencsém ez az Osiris kiadó, az, hogy folyamatosan a piacon tartják könyveimet.

A világról

- Ha összeveted ezt a mai világot, mondjuk, a húsz évvel ezelőttivel, milyen érzés, milyen gondolat támad benned?

- Hogy mennyivel fiatalabb voltam.

- Ez a legfontosabb...

- Hát, ugye, az ember az öregségben összeszedett sérüléseivel egészen másképpen látja a világot.

- Húsz évvel ezelőtt a kádári puha diktatúrában éltünk, ma demokráciában...

- Ez természetesen óriási nagy felszabadultságot jelent. Kiszabadultál egy olyan szorításból, amit hiába mesélsz a mai ifjaknak, nem is értik, miről van szó. Sőt, úgy látom, hogy akik átérték, azok is úgy érzik, hogy nekik akkor valamiért jobb volt. Én tudom, hogy ez a mostani kapitalizmus rettenetes, csupa rosszat tudok mondani rá, ráadásul nekünk a vadabb fajtája jutott. És az ember azt is tudja, hogy a társadalmi rendszerek akkor működhetnek jól, ha gazdag országban alkalmazzák őket. Gazdag országban egész más a kapitalizmus, mint egy szegény országban. S most jobban látja az ember a nyomorúságot is. Bizonyos részei ugyanekkorák voltak a szocializmusban is, csak akkor el volt takarva, most meg látod.

- Mert most nagyobb a kontraszt is.

- Ez is igaz. De akkoriban a hajléktalan nem mert az aluljáróban aludni, mert azonnal elfogták és bezárták közveszélyes munkakerülés miatt. Éppen ma jutott eszembe, mert hogy szeretik emlegetni, hogy akkor mindenkinek volt munkája – szóval hogyan nézett ki akkor, és hogyan néz ki mostanság egy tévéstáb. Amikor először kérdezték tőlem, hogy csinálnának velem egy felvételt itt a lakáson, jöhetnek-e, s én balga fejvel azt mondtam, igen, bevonultak ide tizenketten, teljesen átrendezték a lakást, s mikor elmentek, mint egy tatárjárás, úgy nézett ki utánuk minden. Akkor eldöntöttem, hogy ide többé tévéstáb be nem teszi a lábát. S ez így is volt, egészen a legutóbbi időkig, amikor a Duna Tv akart valamit felvenni, s mondták, hogy nagyon fontos lenne itt a lakásban. Mondtam, hogy márpedig ide egy hadsereget nem fogok beengedni! Hogy-hogy hadsereget? Hárman leszünk! Hárman? Hárman. Ebből látszik, hogy meg lehet ezt oldani három emberrel is, sőt kettővel is. És így van ez más területeken is.

- Nem tenne mégis jót ennek az országnak, ha az arra érdemesülő szellemi embereknek – például az igazán kiváló íróknak – nem a mindennapi megélhetés gondjaival kellene küszködniük? Mielőtt veled belefogtunk volna a beszélgetésbe, feleségeddel, Vathy Zsuzsával váltottam néhány szót. Ő szintén író, s lám, ugyancsak kénytelen azon járni a fejét, kinél kellene lobbiznia, hogy valamelyik alapítványtól pénzhez juthasson következő könyve kiadásához.

- Tudomásul kell vennünk, hogy ez piacgazdaság. A gazdag emberek vagy megértik, hogy fontos a kultúra és akkor kialakul egy mecenatúra, vagy nem, s akkor lenne igazán nagy a baj. Mondhat bárki bármit erről a Prima Primissima-díjról, de az már nagyon szép dolog, hogy itt gazdag emberek kijelentették, hajlandók ennyi pénzt áldozni a művészetre és hasonlókra.

- Mellesleg ez a díj is azt bizonyítja, hogy éppen divatba jöttél, hiszen te is megkaptad.
- Ezért is beszélek róla. Tehát a gazdag emberek érzik, hogy támogatni kell a művészetet, de e mellett állami támogatásra is szükség van. Csakhogy ezeket a pénzeket soha nem lehet igazságosan elosztani, mert mindig lesznek, akik éppen igazságtalannak érzik.
- Főleg mert nem a nép, nem a civil társadalom, hanem a hatalom jelöli ki az osztogatókat.
- Meg akárki választja is őket, valamelyik irányban biztosan elfogultak. De már maga az szép, ha ilyen támogatás létezik.
- S ez még csak a megjelenés, a kiadás. Márpedig igazából azt dönti el a sikert, mennyit költenek reklámra. Reklám nélkül ma már talán semmit nem lehet eladni. Nem?
- Úgy van! Ha nem volnának gyerekkönyveim, nem tudom, hol állnék. Mert ha csak a felnőttkönyveimből kellene megélnem, az nem menne. Nyugodtan mondhatom, hogy ebből a szempontból épp olyan helyzetben vagyok, mint mások. Csak a gyerekkönyveket megveszik még, és ez segít.
- Milyen napi kis örömök vagy bosszúságok szoktak érni e mostani világban?
- Azt, hogy mit jelent ma a szabadság, azzal tudnám illusztrálni, hogy valamit kerestem a szekrényben, és kezembe akadt az apám háború előtti útlevele. Ez még szocializmusban történt, amikor meglehetősen nehéz volt útlevélnél jutni. Apámé 1924-ből származott. Néztam a formáját, néztam a pecsétet, meg hogy hova utazott az öreg. És sehova. Mondom neki, meg vagy örülve, miért nem mentél, rá van írva, hogy az egész világra érvényes. Azt mondja rá: "Fiam, ki gondolta, hogy aztán majd nem lehet? Ott volt a lehetőség!" Tudd meg, hogy a lehetőség maga a szabadság. Ma már utazgathatnék az egész világban, ha akarnék – az már más kérdés, hogy nem akarok, mert öreg vagyok. De ifjú koromban másképp volt. Akkor kértem útlevelet a Német Szövetségi Köztársaságba, de beintett a magyar hatóság. Erre különféle pártfogó embereket kerestem, lépjenek fel az érdekemben, s akkor sikerült végre megkapnom az útlevelet. Elmentem a Német Szövetségi Köztársaság budapesti nagykövetségére vízumot kérni, és nem adtak. Tehát a magyarok először nem engedtek ki, aztán a németek nem engedtek be. Így ment a dolog. Ez, mondjuk, ma már másképp van.
- Bosszúság?
- Ebben a világban mindenki be akar csapni, az hétszentség. Nagyon bosszantó, hogy állandóan gyanakodnod kell, s így megbántasz olyan embereket is, akik éppen nem akarnak becsapni. De nagyon kevesen vannak ilyenek. Sikk lett a másik átverése.
- Hol, kik próbálnak becsapni téged?
- Mindenütt. Kimész például a vásárcsarnokba és veszel valamit. Itthon kibontod, és sűrű káromkodások közepette jössz rá, hogy olyan árut sóztak a nyakadba, amelyet rég ki kellett volna vágni.

- El szoktál gondolkodni azon, hogyan lehetne megváltoztatni ezt a világot? Vagy egyáltalán: meg akarnád-e változtatni?

- Én már nem akarok megváltoztatni semmit. Nagyon a végén járok a dolognak. Nem is értek már egy csomó dolgot ebből a világból. Azt se tudom, hogy jó vége lesz, vagy rossz vége. Nyilvánvaló, hogy minden új technikai eszközben benne van a jónak is, meg a rossznak is a lehetősége, ahogy ez mindig is így volt, mióta világ a világ. De a mi generációnknak nagyon gyors volt ez a civilizációs változás. Amikor én iskolába jártam, még láttam palatáblát meg palavesszőt. Mára pedig a számítógépnél kötöttünk ki.

- Te is számítógépen dolgozol?

- Azon, persze... S közben még ott volt a töltőtoll, aztán a mechanikus írógép, aztán jött a számítógép, aztán a még újabb számítógép. Egyfelől gyökeresen megváltozott a technikai világ, aztán jött a fogamzásgátló, s ez gyökeresen megváltoztatta az erkölcsi világot is. A nem kívánt gyermekáldástól való félelem megszűnt visszatartó erő lenni. De nemcsak a szexualitás terén és a családi élet tekintetében változott meg sok minden, hanem a munka terén is. Egy kis túlzással azt lehet mondani, hogy a régi iparosoknak, akiket ismertünk, szinte a kezükben volt a tisztesség. Ha akarta, sem tudta volna rosszul megcsinálni, amit rábízta, mert a keze tiltakozott volna ellene. Akkor is voltak, persze, kontárok... És az is lehet, hogy ezek csak olyan öreges gondolatok. "Bezzeg a régi világban!" – mondjuk, s azt hisszük, hogy a világ állandóan romlik, pedig valószínűleg a világ nagyjából mindig ugyanabban az állapotban van. Egy csapat dolgozik az építésén, egy csapat dolgozik a rongálásán, s előfordulnak olyan korok, amikor az egyik csapatban többen vannak, mint a másikban, s az nagyon megérződik. Most, azt hiszem, több van a rongálóból. De majd ha rendeződik ez a keresztény-iszlám konfliktus, hátha rendeződik a világ.

- Mondtad, hogy sok mindent nem értesz ebből a világból. Nem is akarsz érteni?

- Bizonyos dolgokat már nem akarok követni. Amikor bizonyos televíziókról beszélnek és bizonyos televíziós műsorokról, azokból én egyet sem láttam. Pedig ez a mai korhoz tartozik. A mai kor átéléséhez. De ami talán még nagyobb szégyen, hogy az irodalmi világ sikerei sem érdekelnék, és egyáltalán nincs bennem késztetés arra, hogy például Harry Pottert olvassak.

- És vágyakozás sincs benned az efféle zajos sikerre?

- Biztos, hogy az ember nagyon örülne, ha nagy sikere lenne. De nekem pont elég, ami van. Amikor megkérdezték tőlem, hogyan szeretnék élni, mindig azt feleltem, úgy, hogy mindig éppen annyi pénzem legyen, amennyire szükségem van. Egy vassal se legyen több, mert az, ugye, mindig gondot okoz, és kevesebb se legyen, mert az még nagyobb gondot okoz. Ha annyi megvan, amennyit éppen megkíván, és természetesen nem akar bivalytejben fürdeni a kacsalábon forgó kastélyában, csak normális életet akar élni, akkor ez meg is valósítható.

<http://www.gondola.hu/cikk.php?szal=46163>

A „prima” meseíró – körutazás Lázár Ervinnel (II. rész)

Beszélgetés az írásról, a sikerről, a világról, a kilátásokról és a politikáról

A kilátásokról

- Az az éned megvan még, amely egykoron a nyakkendőket nyesegette? Bárki jött hozzád, levágta egy darabot a nyakkendőjéből, s kitűzted a többi mellé a falra.

- Régen tele voltam életkedvvel meg nagy baráti körrel, amíg szerkesztőségben dolgoztam, muszáj volt egy bizonyos társaságban forognom, amikor szabadúszó lettem, akkor is volt egy baráti köröm, amellyel többé-kevésbé rendszeresen találkoztunk. Meg akkor még úgy volt – s ez nem annyira kor-, mint életkorfüggő –, hogy bármikor beállíthattál a barátaid lakására. Ma már ilyen nincs. Ma hosszasan kell előtte egyeztetni, hogy otthon lesztek-e, s ha otthon lesztek, elmehetünk-e csütörtök este, s ha igen, akkor hány órára menjünk... Nem, ilyen nem volt, hanem ha arra jártál, felrontottál hozzá, és fordítva, hozzád is felment, aki akart. De az életkorral más életforma jár. Ilyen öreges. Amikor már az okoz igazi örömet, ha éppen nincs semmi bajod. Akkor már hálát adsz a Jóistennek, hogy nem gyötört egész nap szívgyörcs, nem fáj az ezed vagy az od, nem látogatott meg a köszvény. Természetesen most is vannak baráti összejövetelek, mindhárom gyerekem sikerének örülök, a gyerekekkel való találkozásnak, és a veled való találkozás is örömet jelent...

- Miről tudhat írni az, akire így rátelepszik az öregség?

- Kaptam, ugye, ezt a feladatot, hogy az alsórácegresi gyerekkorom történeteit leírom. Őrült lassan készült a dolog, és tulajdonképpen most sincs kész, de arra gondoltam, hogy már nem kellene annyit foglalkozni vele, valami újba kellene belekezdenem. Szóval elpiszmogtam a feladattal. Egyre kevesebbet írok, másfelől mesét egyáltalán nem írok. Amikor a te könyvedről, a Cin-Cinről beszéltünk, mondtam neked, hogy biztos van a környezetedben kisgyerek, mert ez látszik rajta. Nekem nagyon fontos volt, hogy a gyerekek ott voltak körülöttem. Nem mindenkinek fontos ez, hisz' számtalan olyan kiváló gyerekkönyv-író volt, akinek egyáltalán nem volt gyereke. Csak nekem volt szükségem arra, hogy inspiráljon. A gyerek mindig optimizmust, derűt hoz az ember életébe, akár észreveszed, akár nem. És hát derűre és optimizmusra van szükség ahhoz, hogy az ember írjon, és főleg ahhoz, hogy mesét írjon. Ezek nélkül, no meg humorérzék nélkül, nem megy.

- Más kisgyerekek pátyolgatása...?

- Nem, ez nem megy! Ez éppen olyan, mint a nevelés. Sokan úgy képzelik, hogy a nevelés abból áll, hogy akkor négy óra tízkor odahívom a gyereket és elmondom neki, hogy kisfiam, ezt így és így kellene, s ez tart négy óra ötvenig, s akkor elbocsátom. Hát nem. Az együttlét, az együttélés a nevelés. Ugyanígy a mesére való inspiráció is ez az együttlét, az a mozzanat, amelyről abban a pillanatban még nem is sejted, mit fog elindítani benned. Kaptam én már nagy füzetet azzal, hogy kedves író úr, küldöm gyerekem mondásait, mert ön egyszer azt nyilatkozta, hogy a gyereke mondásai inspirálják önt, s úgy gondolom, hogy ezeket a mondásokat ön fel

tudja használni. Mondtam neki, hogy nagyon kedves, nagyon aranyos, és fogalma sem volt, hogy én azokból az ég adta világon semmit sem tudok hasznosítani, mert ahhoz még valami plusz is kellene.

- Unokák jelenléte megfelelne?

- Ilyet ne is kérdezz! Fel vannak háborodva a gyerekek, ha beleavatkozok a belső életükbe.

- Csak a te jövőd miatt kérdezem.

- Az én jövőm az más. Az ilyen nagy perspektívákkal nem kecsegtet. Persze azért még szeretnék dolgozni. Meg próbálkozom is ezzel-azzal.

- Mivel?

- Nem szoktam elmondani, de azt mindig el szoktam mondani, miért nem. Mert Gárdos Péter egyszer elolvasta egy novellámat az egyik folyóiratban, aztán eljött hozzám, s megkérdezte, ilyen novellák vannak-e még. A Csillagmajor című könyvem akkor majdnem kész volt, s mondtam neki, hogy itt van. Hogy akkor ő azt elolvasná. Hol olvasnád el? Azt mondja, hát itt. Menj át a másik szobába és ott olvasd el. És akkor fél óra múlva kijött, hogy elolvasta. Mondom, amit én tíz év alatt írtam?! Igen, azt mondja, mert ő gyorsolvasó. De, kérdi, nem akarsz még írni valamit hozzá? Mondom, akarok, de nem mondom meg, hogy mit, mert akkor nem fogom megírni. Ugyan már, ez hülyeség, csak mondd el! És elmondtam neki, és azóta sem írtam meg.

A politikáról

- Mi vonz, mi taszít a mai politikában?

- Taszítani ugyanaz taszít, mint mindenki mást. Nem tetszik ez az ádáz torzsalkodás, viaskodás. Semmit nem tesz egyik párt sem az országért. Mindegyiknek valami más célja van. Legfeljebb kiválaszthatod magadnak a szimpátia alapján azt, amelyikhez jobban vonzódsz. De ennek nincs semmi jelentősége.

- Ha az ember nem akar rálépni erre az útra.

- Erre a damaszkuszi útra, ahogy Esterházy Péter mondta. Csakhogy nem jól mondta, mert a damaszkuszi útra Saul lépett, és Pállá változott, ámde mit választott? Az üldözött pozícióját a kedvezményezett helyett. Most azonban a kedvezményezett újra a kedvezményezett pozícióját választotta, az üldözött meg maradt, ahol volt. Ez nagy különbség! És az ember az ilyen gyors és velejéig ható átváltozásokban nem hisz.

- Ha lehet, ma jobban félnek az emberek a szókimondástól, mint régebben.
- Hát persze. Mert ez mai szabadság főleg a pénz szabadsága. Akinek pénze van, ma az tud igazán szabad lenni. Meg főleg azok félnek, akik még a múlt rendszerben szerezték első tapasztalataikat.
- Beszélgetésünk során olykor te is nagyon óvatosan fogalmaztál. Hogyan fér össze a demokrácia és a félelem?
- Vannak azért, akik mernek nyíltan beszélni. De egyfelől van az emberben egyfajta bizonytalanság. Meghallgatod a politikával kapcsolatos szövegeket, s azt tapasztalod, hogy ugyanarról a dologról tökéletesen ellentétes adatokat mondanak s egyszer csak elbizonytalanodsz. Hol az igazság? Nyilván van valahol szegény, de valójában fogalmad sincs róla, s csakis a megérzéseid és a pártszimpátia alapján döntöd el, melyiknek hiszel. Ez az egyik. A másik meg: nyilván, aki elég sokszor megégette a körmét azért, mert valamit kimondott, az többé nem akar belekeveredni semmibe.
- De hátha akkor lenne jobb, ha mindenki bele akarna keveredni.
- Nekem az a véleményem, hogy azon a helyen, ahová az embert tette a sors, mindent tegyen meg legjobb tudása szerint, s akkor az már úgy nagyon rendben van. S ne akarjon jobban beleavatkozni, mint amennyi rá jut.
- Tehát hogy valamelyik "törzs" mellett nyíltan hitet tegyél, az nem a dolgod.
- Az nem. Mert az nem használna annak, amit csinállok. Nem beszélve arról, hogy a politika teljesen más logika szerint működik, mint egy normális ember életében a dolgok.
- Amikor te mesét írsz, mindenkit szeretsz.
- Dehogyan szereted mindenkit. Miért kéne? Ez a szeretet szó is olyan, mint a szabadság. Inkább nem kell kimondani, mert már nagyon el lett koptatva. Mindenkit szeretni nem lehet, sőt! Gyanús.
- Ez kicsit meglep. Mert amikor mesét ír az ember, a boszorkánynak is megvan a maga fontos feladata, amit ha jól lát el, őt is lehet szeretni. Ilyen értelemben gondolom, hogy a mese világát értelemszerűen teljesen más érzésvilág hatja át, mint a politikáét.
- Hát az teljesen biztos, hogy más érzésvilág hatja át. Közvetlen köze nincs az egyiknek a másikhoz, bár a politikáról is lehet mesét írni. Amikor az ember ír, óhatatlanul benne van a politika. Hogy mást ne mondjak, amikor a nyulat behívják nyúl futást oktató tanfolyamra, és nagy kövér urak magyarázzák neki, hogy is kell egy nyúlnak futnia, akkor azért ebben benne volt kép arról a múlt világról, ahol hozzáértetlen emberek oktattak olyasmiről, amihez az oktatottak sokkal jobban értettek.
- Valami hasonlót írni erről a világról, nem csábít?

- Még ezer dolgról lehetne írni, ami az embert irritálja. Persze, lehet a politikával foglalkozni, én is azt hittem, amikor a rendszerváltozás megtörtént, hogy most itt az ideje, hogy a magam eszközeivel részt vegyek benne. Aztán nagyon rövid idő alatt kiderült, hogy szó se lehet róla, mert én ehhez nem értek, itt egyik pillanatról a másikra olyan változások történnek, amik bennem nem történnek meg. Mert nem úgy működik bennem a világ.

- Nagyon rébuszokban beszélsz...

- Ugye, én alapítója voltam a Magyar Fórum című lapnak. Ott dolgoztam, amíg a Magyar Demokrata Fórum lapja volt. Amikor levették róla, hogy Magyar Demokrata Fórum, akkor én is eltávoztam.

- Vagyis amikortól Csurka Istváné lett a lap.

- Igen. S akkoriban viszonylag közeliről láttam, mi megy a politikában. És számomra rögtön kiderült, hogy ez nekem követhetetlen és elfogadhatatlan. Nem tudok benne részt venni, ám azt sem tudom, hogy egyes politikusok éles pálfordulásai esetleg nem hasznosak-e mégis a többség számára. Tehát neki meg kellett tennie, mert... Lehet, hogy meg kellett, én ezt nem tudom, csak azt tudom biztosan, hogy én nem tudnám megtenni, ezért minél távolabb szeretnék lenni az egésztől.

<http://www.gondola.hu/cikk.php?szal=46164>